

ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ
ELŐKÉSZÍTŐ MUNKARÉSZ
Adatgyűjtés, Terepbejárás alapján
(ERD-I.)

GYŐR, ÉSZAKNYUGATI ELKERÜLŐ ÚT ENGEDÉLYEZÉSI TERVEINEK
ELKÉSZÍTÉSE ÉS A SZÜKSÉGES ENGEDÉLYEK MEGSZERZÉSE, KIVITELI
TERV ELKÉSZÍTÉSE

A

PANNONWAY ÉPÍTŐ KFT.

megrendelésére

készítette:

A

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

2022

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az ERD tárgya: *Győr, északnyugati elkerülő út engedélyezési terveinek elkészítése és a szükséges engedélyek megszerzése, kiviteli terv elkészítése*

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Ikrény, Abda, Győrújfalú, Győrzámoly és Vámosszabadi közigazgatási területén

1.3. Az ERD megrendelője: *PANNONWAY Építő Kft.*

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Építésügyi engedélyezési eljárás

1.5. Készítette: *Magyar Nemzeti Múzeum*

1.6. Az ERD elkészítése során *a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormány rendeletének (Korm. R.)* előírásait alkalmaztuk.

1.7. A Kötv. 23/C. § (5) bekezdésének megfelelően az ERD-t próbafeltárás alkalmazásával kell elkészíteni. Mivel az ERD megrendelésekor a próbafeltárást nem lehetett elvégezni, *az ERD* – a Korm. R. 39. § (1) bekezdése alapján – *több munkafázisban készül*. A Korm. R. 40. § (8) bekezdése szerint, amennyiben az első hatósági eljárás megindításakor a próbafeltárást akadályozó körülmény még nem hárult el, az ERD addig elkészült munkafázisait kell csatolni a kérelemhez. A feltárási projekttervvel záródó ERD, az akadályozó körülmények megszűnése után (vö.: Korm. R. 39. § (2) bekezdés) elvégzett próbafeltárás eredményei alapján készíthető el, a következő munkafázisban.

1.8. A beruházás a 345/2012. (XII. 6.) Korm. R. 1. melléklet 1.2.85. pont értelmében nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű közlekedés infrastruktúra-beruházás.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK

2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés

A tervezett nyomvonal változatok Győr-Moson-Sopron megyében Ikrény, Abda, Győr, Győrújfalú, Győrzámoly és Vámosszabadi településeket érintik. A Kisalföld Csornai-sík, Mosoni-sík és Szigetköz kistájain haladnak át, számos jelentős vízfolyást, a Rábcát és a Mosoni-Dunát is keresztezik. A Rábcától délre, a Csornai-sík északkeleti területe alacsonyártéri helyzetű medencesíkság. E táj felszínalaktanilag a Rába északnak dülő, megsüllyedt hordalékkúp-lejtője, melyet többnyire jelenkori folyóvízi iszap, északon kis területen dűnehomok borít. Talajtakarója változatos, többségében réti öntések és a lápos réti talajok.

A Rábca és a Mosoni-Duna közt a Mosoni-sík területe magasártéri helyzetű hordalékkúpsíkság, földtanilag a Kisalföld dunai hordalékkúp déli lejtővidéke, szintén jelenkori folyóvízi iszappal borított.

A Mosoni-Dunától északra haladó szakasz a Szigetköz területét érinti. A kistáj jórészt árvízveszélyes alacsonyártéri síkság, de előfordul néhány m-rel magasabb magas ártér is. Szerkezetileg jelenleg is süllyedő fiatal medencerészlet, amelyet a Duna hordalékkúpja tölt ki. A süllyedéket kitöltő negyedidőszaki homokos-kavicsos rétegek vastagsága 100-250 m. Az ittlévő talajok fiatal homokos-iszapos öntésanyagokon alakultak ki. A 2 m körüli talajvízszint következtében a kistáj talajainak többségére (84%) a réti folyamatok dominanciája jellemző.

A három sík, folyómenti kistáj, vizenyős területekből enyhén kiemelkedő részei emberi megtelepedésre minden történeti korszakban alkalmasak lehettek. A megtelepedés helyszínei a folyóvizek változásaival összefüggésben az évezredek során változhattak, az öntéstalajok és folyóvízi hordalékok a korábbi emberi tevékenységek nyomát elfedhették.

A területről szisztematikus topográfiai munka nem közölt, elsősorban a déli szakaszokon ismertek korábbi beruházások kapcsán régészeti lelőhelyek. Emellett a projekt előzményeként 2019-ben készítette intézményünk jogelődje az előzetes régészeti dokumentáció terepbejárásán alapuló 1. fázisát, akkor még több nyomvonalváltozatra.¹

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett változtatáson és 250 méter széles pufferzónájában **23** nyilvántartott régészeti lelőhelyre utaló adatot gyűjtöttünk.

2.2. Régészeti terepbejárás

A tervezett nyomvonalváltozat korábban terepbejárással nem kutatott, illetve a 2019-es vizsgálat során nem jól kutatható szakaszainak felszíni vizsgálatát 2022. augusztus 14-én végeztük el. Az évszaktól adódóan a sűrű fedettség – magasan álló kukorica és napraforgó – nem lehetett mindenhol terepi kutatásokat végezni, azonban pont azokon a helyszíneken, ahol 2019-ben nem lehetett vizsgálatokat végezni, ott most boronált tarló, vagy betárcsázott terület volt, így ezeket most lejárta. A jelenleg fedett földeket pedig 2019-ben jártuk be.

¹ Győr, keleti elkerülő – országhatár közötti szakasz fejlesztésének elkészítéséhez szükséges tanulmányterve. ERD-I. 2019. (Melis Eszter)

Az ismert régészeti lelőhelyek közül némelyik kiterjedése nagyobb lett, az 58865 és 95951 azon. sz. lelőhelyek É felé, a 95949 azon. sz. lelőhely Ny felé, a 74635 azon. sz. lelőhely K-i irányba, valamint a 80791 azon. sz. lelőhely a közepén Ny-i irányba.

Ezek mellett 3 új régészeti lelőhelyet azonosítottunk: Győrzámoly – Meander mentén, Vámoszabadi – Köperi-dűlő IV. és Vámoszabadi – Köperi-dűlő DK-i határa.

Már 2019-ben megállapítottuk, hogy az akkor azonosított régészeti lelőhelyek közül több esetleg összefügg, a most előkerült leletek is ezt bizonyítják, azonban a felszíni kutatás korlátaiból adódóan ezt nem tudtuk meghatározni.

A vizsgált területet és az azonosított régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az átnézeti és az 1-2. sz. térképmelléleteken ábrázoltuk.

2.3. AZ ÉRTÉKVIZSGÁLAT EREDMÉNYÉNEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A régészeti értékvizsgálat során – az adatgyűjtés és terepbejárás összesített eredményei alapján – az alábbi régészeti lelőhelyeket azonosítottuk a vizsgált nyomvonal 250 m-es környezetében:

Név:	Nyilvántartási szám:	Információ forrása:	Lelőhely jellege:	Lelőhely kora:	Pozíciója:
<i>Ikrény – Zsajdár-dűlő VI.</i>	92123	<i>régészeti megfigyelés</i>	<i>szórvány</i>	<i>ismeretlen kor</i>	pufferzónában
<i>Ikrény – Szentkereszt-pusztá II.</i>	92121	<i>régészeti megfigyelés</i>	<i>telep</i>	<i>őskor</i>	50 m-es pufferzónában
<i>Abda – Hármások</i>	1572	<i>ásatás, terepbejárás</i>	<i>telep</i>	<i>Lengyel-k., Makó-k., római kor, avar kor, Árpád-kor</i>	érintett
<i>Abda – Hármás-dűlő</i>	1545	<i>terepbejárás</i>	<i>telep sír (nyújtott)</i>	<i>őskor, középkor avar kor</i>	50 m-es pufferzónában
<i>Abda – Káptalani major</i>	57284	<i>terepbejárás</i>	<i>telep</i>	<i>bronzkor, római kor, Árpád-kor</i>	érintett
<i>Abda – Káptalani major II.</i>	98809	<i>helyszíni szemle</i>	<i>telep</i>	<i>Árpád-kor, késő középkor, kora újkor</i>	pufferzónában
<i>Abda – Üvegház</i>	94825	<i>terepbejárás</i>	<i>telep</i>	<i>Árpád-kor</i>	érintett
<i>Győr – Bécsi út-Mákos-dűlő</i>	58865	<i>helyszíni szemle, terepbejárás</i>	<i>telep</i>	<i>őskor, római kor, késő népvándorlás kor?, Árpád-kor</i>	érintett
<i>Abda – Rossz kert</i>	1543	<i>terepbejárás, ásatás</i>	<i>telep falu</i>	<i>Árpád-kor újkor</i>	pufferzónában
<i>Abda – Haraszt III.</i>	95951	<i>terepbejárás</i>	<i>telep</i>	<i>rézkor/ bronzkor, római kor, Árpád-kor</i>	érintett

Abda – Haraszt II.	95949	terepbejárás	telep	római kor, középkor	érintett
Győrzámoly – Bányató	22692	adatgyűjtés	szórvány	ismeretlen kor	pufferzónában
Győrzámoly – Kenderes-kertek	95943	terepbejárás	telep	kelta, római kor, Árpád-kor	érintett
Győrzámoly – Kerti-földek	74635	helyszíni szemle	telep	középkor	érintett
Győrzámoly – Meander mentén	Új lelőhely	terepbejárás	telep	római kor	érintett
Győrzámoly – Sós-földek	74637	helyszíni szemle, terepbejárás	telep	őskor, római kor, Árpád-kor	pufferzónában
Győrzámoly – Lajma-dűlő	95345	terepbejárás	telep	római kor, Árpád-kor	érintett
Vámosszabadi – Köperi-dűlő IV.	Új lelőhely	terepbejárás	telep	római kor	érintett
Vámosszabadi – Köperi-dűlő II.	95349	terepbejárás	telep	római kor, Árpád-kor	50 m-es pufferzónában
Vámosszabadi – Köperi-dűlő III.	95351	terepbejárás	telep	római kor, Árpád-kor	pufferzónában
Vámosszabadi – Köperi-dűlő I.	95347	terepbejárás	telep	római kor, Árpád-kor	érintett
Vámosszabadi - Köperi-dűlő DK-i határa	Új lelőhely	terepbejárás	telep szórvány	római kor, Árpád-kor rézkor/bronzkor	érintett
Vámosszabadi – Kis-Kavicssziget	95353	terepbejárás	telep	római kor, Árpád-kor	érintett
Vámosszabadi – Kocskola	95357	terepbejárás	telep	Árpád-kor	pufferzónában
Vámosszabadi – Szil	84127	helyszíni szemle	telep	Árpád-kor	pufferzónában
Vámosszabadi – Horkola-dűlő	80791	terepbejárás, geofizikai mérés, próbafeltárás, ásatás	telep	őskor, római kor, avar kor, Árpád-kor, középkor	érintett

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az átnézeti és az 1-2. sz. térképmellékleteken ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Terinformatika” mappájában érhetőek el.

3. KUTATÁSI TERV

3.1. A változtatási szándékok ismertetése

A projekt során Győr északnyugati elkerülő út megvalósítását tervezik, mintegy 12,745 km hosszúságban és megközelítőleg 35 m szélességben a 813. sz. főút – 14. sz. főút körforgalmi csomópont és az M1-M85-85. sz. utak csomópontrendszer között.

A tervezési feladatok:

- Az M1 autópálya – M85 csomópont és az 1. sz. főút 85. sz. főút közötti szakaszon a meglevő nyomvonal 2x2 sávossal kialakítással került elfogadásra.
- Az 1. sz. főút és a 85. sz. főút csomópont külön szintű csomópontként történő kialakítása került elfogadásra.
- A kiválasztott nyomvonal pinnyédi csomópont szintbeni csomópontként történő kialakítása került elfogadásra.
- A nyomvonal 1401. jelű úti csomópont külön szintű csomópontként történő kialakítása került elfogadásra.
- A nyomvonal Mosoni-Duna híd 2x1 sávossal, a későbbiekben 2x2 sávra bővíthető műtárgyként történő kialakítása került elfogadásra.

Az M1 autópálya – M85 autópálya – 85. számú főút csomópontrendszer megtervezésére a Tervezőnek az ütemezett kiépítéshez két megoldást kell engedélyezési terv és kiviteli terv szinten külön-külön kidolgoznia, illetve dokumentálnia, valamint – amennyiben szükséges – azokat engedélyezésre benyújtania:

1. Hagyományos körforgalmi csomópontok alkalmazásával (jelenlegi csomóponti rendszerhez igazodva)
2. Ún. turbó körforgalmi csomópontokra való átépítés

Tanulmánytervi szinten több változat készült a tervezési szakaszon levő műtárgyakra. A változatok közül kisműtárgyak esetén az előregyártott gerendás változatokat szükséges engedélyezési terv szinten kidolgozni, a Rábca híd esetén a befogott öszvér változatot, míg a Mosoni-Duna híd esetén a feszített vasbeton felszerkezetű változatot.

Egyéb műszaki paraméterek e tervezési szakaszban még nem ismertek.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés és az ERD II. fázisában javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok meghatározása

A teljes vizsgálati területen 26 régészeti lelőhelyet azonosítottunk, melyekből összesen **15** lelőhelyet érint a tervezett nyomvonal, valamint további 3 régészeti lelőhely található az 50 m-es övezetén belül.

A régészeti lelőhelyek a Kötv. alapján általános védelem alatt állnak. A Kötv. 19. § (2) szerint a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.

A beruházás tervezése során feltétlenül figyelembe kell venni a szükséges régészeti feltárások idő- és költségigényét.

A régészeti értékvizsgálat során, a tervezett nyomvonal területén sehol sem azonosítottunk olyan helyben megtartandó örökségi elemeket, amelyeket a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján a földmunkával el kell kerülni.

Mivel a tervezés jelenlegi fázisában még nem ismertek a műszaki paraméterek, valamint a földmunkák pontos szélessége és mélysége, így a további örökségvédelmi javaslatok a kivitelezési tervek ismeretében a későbbiek folyamán még változhatnak.

Az alábbiakban külön táblázatban összegezzük a javasolt örökségvédelmi vizsgálatokat, valamint az érintett lelőhelyeknek a tervezett változtatások általi érintettségét:

Lelőhely neve:	Nyilvántartási szám:	Helye és érintettsége:	További javaslat:
<i>Abda – Hármások</i>	<i>1572</i>	~ 0+270 – 0+450 km sz. között	<i>Próbafeltárás</i>
<i>Abda – Káptalani major</i>	<i>57284</i>	~ 0+820 – 1+200 km sz. között	<i>Próbafeltárás</i>
<i>Abda – Üvegház</i>	<i>94825</i>	~ 1+300 – 1+530 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Győr – Bécsi út-Mákos-dűlő</i>	<i>58865</i>	~ 1+650 – 1+960 km sz. között és csomópont	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Abda – Haraszt III.</i>	<i>95951</i>	~ 2+800 – 3+560 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Abda – Haraszt II.</i>	<i>95949</i>	~ 3+610 – 3+910 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>

<i>Győrzámoly – Kenderes-tertek</i>	95943	~ 7+220 – 7+500 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Győrzámoly – Kerti-földek</i>	74635	lehajtó	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Győrzámoly – Meander mentén</i>	Új lelőhely	~ 8+300 – 8+370 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Győrzámoly – Lajma-dűlő</i>	95345	~ 9+140 – 9+840 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Köperi-dűlő IV.</i>	Új lelőhely	~ 9+970 – 10+110 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Köperi-dűlő II.</i>	95349	~ 10+310 – 10+400 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Köperi-dűlő I.</i>	95347	~ 10+770 – 11+530 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Köperi-dűlő DK-i határa</i>	Új lelőhely	~ 11+580 – 11+780 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Kis-Kavicssziget</i>	95353	~ 11+870 – 12+120 km sz. között	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>
<i>Vámosszabadi – Horkola-dűlő</i>	80791	csomópont	<i>Geofizikai kutatás, Próbafeltárás</i>

A felszíni kutatás módszertani sajátosságaiból adódóan még számítani lehet további, eddig ismeretlen lelőhelyek előkerülésére, valamint figyelembe kell venni, hogy az azonosított lelőhelyek feltehetően nagyobb kiterjedésűek, mint ahogy azt fel tudtuk mérni.

Ezek mellett jelentős kockázati tényezőt jelentenek a régészeti korú temetők, mivel ezeket felszíni vizsgálattal csak nehezen lehet azonosítani, viszont feltárásuk idő és költségigényes.

Az ERD következő fázisában geofizikai felméréssel és próbafeltárással az ismert régészeti lelőhelyeken kívüli, terepbejárással nem kutatható, de régészeti szempontból kedvező területeket is vizsgáljuk.

A geofizikai kutatás mértékétől függően próbafeltárással általában a lelőhely nyomvonal által érintett területének megközelítőleg 5-10 %-át (értelmes vizsgálni, hogy eredménnyel szolgáljon. Ezek mellett geofizikai felméréssel és próbafeltárással az ismert régészeti lelőhelyeken kívüli, terepbejárással nem kutatható, de régészeti szempontból kedvező területeket is vizsgáljuk.

Jelen beruházás esetében a *geofizikai vizsgálatok, valamint a próbafeltárássra javasolt terület nagyságát a végleges műszaki adatok ismeretében lehet majd meghatározni.*

A mezőgazdasági művelésű területek geofizikai mérések elvégzésére legalkalmasabb a növényzet maximum 10 cm magasságú időszak, melynek során a felszín egyenletes simaságú. A mérések elvégzését egyértelműen kizárja a 25 cm-nél magasabb vegetáció, a zöldkár lehetősége és a mélyszántottság.

A Korm. R. 39. § (2) bekezdése alapján próbafeltárásokra csak az akadályozó körülmények elhárulását követően kerülhet sor, régészeti munkavégzésre alkalmas állapotú területen, amelynek szempontjait a Korm. R. 34. § (3) bekezdése határozza meg. A feltárások megkezdése előtt a beruházónak el kell végeztetni a területen a fakitermelést, bozót- és egyéb növényzet irtását, az építési, bontási, vagy egyéb hulladék eltávolítását, a lőszer- és tűzszerészeti vizsgálatot és mentesítést, illetve az erről szóló minőségbiztosítási jegyzőkönyvet a feltárást végző intézménynek átadnia. Biztosítani kell a feltárandó terület megközelíthetőségét, ki kell jelölnie a közművezetéseket és köteles átadnia ezek leíró és térképes dokumentációját lehetőleg EOV-rendszerben készült állomány formájában.

A Korm. R. 36. § (2) bekezdés alapján a gépi és kézi földmunkát a régész irányítása mellett kell végezni, olyan *munkagép* (gumikerekes forgókotró, iszapoló vagy rézsűző kanállal) alkalmazásával, amely alkalmas a régészeti jelenségek jelentkezési szintjén a régészeti tükörfelület kialakítására.

A Kötv. 21. § (2) bekezdés szerint a szükséges próbafeltárásokat a régészeti rétegsor aljáig kell elvégezni.

3.3. A javasolt lelőhely-diagnosztikai vizsgálatok költségkalkulációja

Vizsgálat típusa	Nettó egységár	Terület/Hossz	Kalkulált nettó költség*
<i>Geofizikai kutatás (mágneses)</i>	40 Ft/m ²	nem ismert m ²	nem kalkulálható Ft
<i>Próbafeltárás</i>	2 520 Ft/m ² pozitív eredmény esetén; 1 100 Ft/m ² negatív eredmény esetén	nem ismert m ²	nem kalkulálható Ft
<i>Feltárási projektterv összeállítása</i>	50 000 Ft	nem ismert km	nem kalkulálható Ft
Összesen	nem kalkulálható Ft		

*Kötv. 19. § (4) alapján, a Korm. R. 8. mellékletében meghatározott hatósági egységárak szerint

A Kötv. 23/F. § 8a) alapján az ár nem tartalmazza a próbafeltárások elvégzéséhez szükséges gépi földmunka költségét!

A végleges költségbecslést a kivitelezési adatok pontosítása, a beruházás végleges megtervezése után lehet elvégezni, a megbízói adatszolgáltatás alapján.

A Kötv. 23/F. (8) értelmében az Előzetes régészeti dokumentáció készítésének teljes költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 0,35%-át, kivéve, ha a Beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja.

Az előzetes régészeti dokumentáció készítésének költsége a terepen végzett régészeti szaktevékenység mellett tartalmazza a végleges leletbefogadás, de nem tartalmazza a próbafeltáráshoz szükséges gépi földmunka, továbbá a munka- és balesetvédelmi szabályok betartásához szükséges műszaki feltételek biztosításának költségét.

A Kötv. 23/F. § (4) bekezdés alapján a nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feltárással összefüggő rendelkezések alkalmazásában – tekintet nélkül a nagyberuházás szakaszolására – a beruházás teljes bekerülési költsége a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 47-51. §-ában meghatározott tételek tervezett összege.

A beruházó nyilatkozata alapján, jelen projekt esetében a beruházás bruttó bekerülési költségének 0,35 százaléka 87 500 000 Ft.

3.4. A javasolt vizsgálatok elvégzésére jogosult intézmény megnevezése

Az Előzetes régészeti dokumentációhoz kapcsolódó próbafeltárások és geofizikai kutatás elvégzésére, a Kötv. 23/C. § (3) bekezdés és a Korm. R. 3. § (3) alapján a Magyar Nemzeti Múzeum jogosult.

Budapest, 2022. augusztus 19.

Koller Melinda

régész